

Sygn. akt I C 720/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 stycznia 2021 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie – Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia Przemysław Jagosz

Protokolant sekr. sąd. Joanna Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 18 stycznia 2021 r., w O., na rozprawie,

sprawy z powództwa **M. M. (1), E. M. (1), B. P. (1), E. P.**

przeciwko **(...) Bank (...) S.A. w W.**

o zapłatę

I. oddała powództwo w całości;

II. zasądza od powodów na rzecz pozwanego kwotę 10 817 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 720/20

UZASADNIENIE

W pozwie skierowanym przeciwko (...) Bankowi (...) S.A. w W. powodowie żądali:

a) zasądzenia od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwoty 240.374,63 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 9 marca 2020 r. do dnia zapłaty w związku z nieważnością umowy kredytu nr (...) z 31 marca 2008 r.,

a w przypadku nieuwzględnienia powyższego roszczenia:

b) zasądzenia od pozwanego na ich rzecz solidarnie kwoty 175.661,98 zł z odsetkami umownymi za opóźnienie od 9 marca 2020 r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu nadpłaty za okres od 1 kwietnia 2010 r. do 6 września 2018 r., powstałej w wyniku spłacania rat kredytu, ustalonych w wysokości przyjętej na podstawie niedozwolonych klauzul indeksacyjnych,

oraz

c) zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazali, że jako konsumenci zawarli umowę kredytu mieszkaniowego (...) na zakup nieruchomości położonej w G.. Pozwany udzielił im kredytu denominowanego w wysokości 118.716 CHF i związku z tym wypłacił im kwotę 248.664,67 zł. W dniu 6 września 2018 r. nastąpiła całkowita spłata kredytu.

W ocenie powodów umowa jest nieważna, gdyż podpisali ją pod wpływem nieuczciwych praktyk rynkowych pozwanego, który nie poinformował ich należycie o ryzyku kursowym związanym z zaciągnięciem kredytu denominowanego do waluty szwajcarskiej. Ponadto umowa zawiera niedozwolone postanowienia upoważniające pozwanego do dowolnego ustalania kursów waluty, według których ustalane i rozliczane miały być zobowiązania stron.

Skutkuje to nieważnością umowy i tym, że świadczenia w jej wykonaniu są nienależne i powinny zostać zwrócone. Gdyby jednak wyeliminowanie tych postanowień zgodnie z art. 385¹ Kodeksu cywilnego (k.c.) nie skutkowało nieważnością umowy, w toku jej wykonania z zastosowaniem niedozwolonych postanowień doszło do nadpłaty w każdej ze spłacanych rat – z uwagi na stosowanie przez pozwanego dwóch różnych kursów do wypłaty kredytu i spłaty rat. Tytułem spłaty kredytu powodowie wpłacili pozwanemu nienależnie 515.289,54 zł, z czego tytułem spłaty kapitału była to kwota 447.383,73 zł, a tytułem odsetek - 67.905,81 zł. Wysokość dochodzonego roszczenia głównego została wyliczona jako różnica między spłaconą przez nich i nienależną część kwoty kredytu, tj. 489.039,30 zł, a kwotę kredytu, która została powodom udzielona, tj. 248.664,67 zł (pozew k. 3-16).

Pozwany Bank wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zwrotu kosztów procesu, kwestionując roszczenie co do zasady, a także co do wysokości. W ocenie pozwanego roszczenie jest nieudowodnione, a nadto:

- a) umowa jest ważna,
- b) powództwo jest próbą uchylenia się od skutków prawnych zawartej umowy,
- c) ryzyko zmiany kursu waluty obcej jest immanentną cechą kredytów walutowych,
- d) powodowie przez 12 lat nie kwestionowali ważności umowy ani jej poszczególnych postanowień, wykonywali ją i czerpali ekonomiczne korzyści z wyboru tej formy kredytowania,
- e) pozwany nie jest gwarantem zyskowności każdej zawartej umowy, a powodowie nie są wolni od odpowiedzialności za podejmowane decyzje ekonomiczne,
- f) kredyt udzielony powodom był kredytem denominowanym i do waloryzacji takiego kredytu nie dochodzi. Kwota wyrażone w CHF w dniu uruchomienia kredytu przeliczana jest na PLN, lecz nie jest to waloryzacja. Zobowiązanie kredytobiorcy wyrażone jest w CHF, a nie w PLN,
- g) umowa nie zawiera postanowień abuzywnych,
- h) postanowienia umowy były uzgadniane indywidualnie z powodami,
- i) główne świadczenia stron zostały jednoznacznie określone,
- j) kursy stosowane przez bank i publikowane w tabeli kursów miały charakter rynkowy i bank nie miał możliwości ich dowolnego, jednostronnego ustalania,
- k) roszczenie powodów oparte na art. 410 k.c. jest bezzasadne, albowiem bank nie jest wzbogacony. Udzielenie kredytu w CHF rodzi po stronie pozwanego konieczność zaciągnięcia analogicznego zobowiązania przez bank w CHF, więc bank nie jest wzbogacony kosztem powodów, a nadto po stronie wymienionych nie ma zubożenia albowiem gdyby zaciągnęli kredyt w PLN płaciliby raty w wyższej wysokości,
- l) art. 411 k.c. stanowi o braku zasadności żądania zapłaty.

(odpowiedź na pozew k.55-82)

Zaznaczyć trzeba, że bezskuteczna pozostała próba zmiany powództwa, podjęta na rozprawie w dniu 18.01.2021 r., przez złożenie w trakcie rozprawy pisma z modyfikacją pozwu. Zgodnie z art. 193 § 2¹ Kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.) zmiana powództwa z zasady może być dokonana wyłącznie pismem procesowym. W myśl definicji z art. 125 § 1 k.p.c. pismo procesowe obejmuje oświadczenia i wnioski składane **poza rozprawą**. Oznacza to, że pismo procesowe ze zmianą powództwa nie może być złożone na rozprawie. Z tego względu i na podstawie powołanych przepisów zmianę powództwa dokonaną na rozprawie uznano za bezskuteczną (por. protokół rozprawy), a rozpoznaniu podlegały **wyłącznie** pierwotne żądania.

Sąd ustalił, co następuje:

W świetle twierdzeń stron, wspartych niekwestionowanymi dokumentami (w szczególności umową kredytową k. 20-26, wnioskiem kredytowym k. 95-98, dyspozycją wypłaty kredytu k. 109-110), a nadto częściowo na podstawie zeznań samych powodów, za bezspornie wykazane uznać należało, że:

- 1) E. i M. M. zamierzali nabyć nieruchomość w Polsce w związku z czym zapłacili zadatek i zaczęli starania o kredyt na sfinansowanie reszty ceny kupna.
- 2) Początkowo starali się o kredyt w innym banku, lecz z uwagi na to, że w ich ocenie trwało to za długo, zaś zależało im na czasie z uwagi na wyjazd zbywcy nieruchomości, co mogłoby zniweczyć jej kupno, zwrócili się do pośrednika kredytowego, który przedstawił im ofertę kredytu denominowanego udzielanego przez pozwany Bank. Aby uzyskać ten kredyt poprosili o wsparcie powodów E. i B. P., którzy zgodzili się na podpisanie umowy razem z nimi.
- 3) Wniosek kredytowy został złożony w dniu 28 marca 2008 r. i dotyczył kredytu mieszkaniowego w kwocie 260.000 zł (PLN) na nabycie nieruchomości w Polsce (wniosek kredytowy k. 95-98).
- 4) Jako walutę kredytu powodowie wybrali walutę szwajcarską (CHF).
- 5) We wniosku kredytowym zawarto oświadczenia kredytobiorców o zapoznaniu się z ryzykiem wynikającym z możliwości zmiany oprocentowania, polegającym na tym, że w przypadku wzrostu stawki referencyjnej podwyższeniu ulega oprocentowanie kredytu, które spowoduje wzrost raty spłaty, oraz o zapoznaniu z ryzykiem zmiany kursów walutowych oraz zmiany stóp procentowych. W ramach wniosku zawarto też oświadczenie, że poinformowano powodów o tym, że w przypadku kredytów w walucie wymiennej w rozliczeniach Bank stosuje własne kursy walut zamieszczone w Tabeli – inny do wypłaty takiego kredytu w PLN i inny do spłaty kredytu w PLN (k. 98).
- 6) W dniu 31 marca 2008 r. strony podpisały umowę kredytu mieszkaniowego (...) nr (...), w której pozwany zobowiązał się postawić do dyspozycji powodów kredyt w kwocie 118.716 CHF na zakup nieruchomości (umowa kredytowa k. 20 i nast.).
- 7) Powodowie nie zapoznawali się szczegółowo z umową, ani dokumentami, które podpisywali przy składaniu wniosku kredytowego i zawieraniu umowy. Nie zgłaszali żadnych wątpliwości dotyczących treści umowy i tych dokumentów.
- 8) Umowa składała się z części szczególnej ((...)) i części ogólnej ((...)).
- 9) Zgodnie z § 6 (...) wypłata kredytu miała nastąpić jednorazowo na rachunek zbywcy nieruchomości i kredytobiorcy do 15 kwietnia 2008 r. według kursu kupna dla dewiz obowiązującego w (...) S.A. w dniu realizacji zlecenia płatniczego według aktualnej tabeli kursów (§ 4 ust. 2 (...) k. 22).
- 10) Wypłata kredytu w walucie wymiennej mogła nastąpić wyłącznie w przypadku zaciągnięcia zobowiązania poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego, zaś w walucie polskiej w przypadku sfinansowania zobowiązań w Rzeczypospolitej Polskiej (§ 4 ust. 1 pkt 1 i 2 (...) k. 22).
- 11) W umowie zawarto postanowienie, że w przypadku wypłaty kredytu w walucie wymiennej innej niż waluta kredytu stosuje się kursy kupna/sprzedaży dla dewiz obowiązujące w (...) S.A. w dniu realizacji zlecenia płatniczego według aktualnej tabeli kursów (§ 4 ust. 3 (...) k. 22).
- 12) W § 1 ust. 1 pkt 13 (...) Tabela kursów została opisana jako tabela (...) S.A. obowiązująca w chwili dokonywania przez Bank przeliczeń kursowych, dostępna na stronie internetowej banku.
- 13) W § 6 i § 7 (...) wskazano, że odsetki od kredytu będą ustalane w walucie kredytu według zmiennej stopy procentowej stanowiącej sumę stawki referencyjnej i marży (...) SA. Odsetki miały być naliczane w stosunku rocznym, a wysokość stopy procentowej miała być ustalona w dniu rozpoczynającym każdy pierwszy i kolejny

trzymiesięczny okres obowiązywania stawki referencyjnej. Zmiana stawki referencyjnej dla potrzeb oprocentowania miała następować w dacie wymagalności rat i odsetek. Stawkę referencyjną określono jako stawkę LIBOR publikowaną o godzinie 11:00 GMT lub 11:00 na stronie informacyjnej R. w drugim dniu poprzedzającym kolejne okresy trzymiesięczne, przy czym w § 1 ust. 1 pkt 11 (...), wskazano, że dla kredytu w CHF stawką referencyjną jest stawka LIBOR dla międzybankowych depozytów trzymiesięcznych (LIBOR 3M).

14) W dniu zawarcia umowy kredytu oprocentowanie wynosiło 4,6800 p.p. w skali roku, stopa procentowa - 5,5100 p.p., stawka referencyjna - 2,8700 p.p., stała marża - 1,8100 p.p. (§ 2 ust. 5-6, 8 i 10 (...) k. 20).

15) Kredyt został udzielony na 384 miesiące od 1 marca 2008 r., a miał być spłacany w ratach równych, płatnych 1. dnia każdego miesiąca. Kwota kredytu została określona na 118.716 CHF (§ 2 ust. 1 i 4 oraz § 7 (...)).

16) Spłata kredytu i odsetek mogła następować w drodze potrącenia przez Bank środków zgromadzonych na rachunku (...), rachunku walutowym, rachunku technicznym prowadzonym przez pozwany Bank. Potrącenie następowało w terminie pierwszego dnia każdego miesiąca w wysokości wynikającej z zawiadomienia (§ 20 (...) k. 23 i 23v).

17) Środki z rachunku (...) pobierane były w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielony był kredyt, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w (...), w dniu, w którym następowała spłata, według aktualnej Tabeli kursów (§ 21 ust. 2 pkt 1 k. 23v).

18) Środki na spłatę pobierano z rachunku prowadzonego w PLN, którego numer wskazano w § 7 (...).

19) W przypadku rachunku walutowego i technicznego środki mogły być pobierane w walucie kredytu lub w innej walucie przy zastosowaniu tabeli kursów kupna/sprzedaży dewiz obowiązującej w Banku (§ 21.2 (...) k. 23v).

20) Zmiana numeru rachunku była dopuszczalna i nie stanowiła zmiany umowy (§ 24 k. 23v).

21) W ramach § 11 (...) zawarto oświadczenie kredytobiorcy o poinformowaniu go o ryzyku co do zmiany kursów waluty, polegającym na wzroście wysokości zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokości rat kredytu wyrażonych w walucie polskiej przy wzroście kursów waluty kredytu oraz stopie procentowej, polegającej na wzroście raty spłaty przy wzroście stawki referencyjnej (k. 21).

22) Prowizja od udzielonego kredytu płatna miała być w dniu zawarcia umowy i przeliczona na walutę polską przy zastosowaniu wynikającego z aktualnej tabeli kursów sprzedaży dla:

a) dewiz – w przypadku wpłaty w formie przelewu środków,

b) pieniędzy – w przypadku wpłaty w formie gotówkowej (§ 15 ust. 1 (...) k. 23).

23) Zabezpieczenie kredytu stanowiła hipoteka umowna zwykła oraz hipoteka kaucyjna na zakupionej za środki z kredytu nieruchomości w wysokości odpowiednio 118.716 CHF oraz 34.430 CHF (§ 4 ust. 1 umowy k. 20v, oświadczenie o ustanowieniu hipoteki k. 113).

24) W (...) w § 13 ust. 4 wskazano, że szacunkowy całkowity koszt kredytu został wyliczony zgodnie z ustawą o kredycie konsumenckim. Do jego obliczenia stosuje się kursy sprzedaży dewiz, zgodnie z aktualną tabelą kursów, obowiązującą w chwili rejestracji umowy w systemie informatycznym banku (k. 22v).

25) Kwota kredytu została wypłacona 2 kwietnia 2008 r.:

a) w kwocie 225.000 zł, co przy zastosowaniu kursu 2,1594 PLN stanowiło równowartość 104.195,61 CHF,

b) w kwocie 23.664,67 zł, co przy zastosowaniu kursu jak wyżej stanowiło równowartość 14.520 CHF,

czyli łącznie powodom wypłacono kwotę 248.664,67 zł (dyspozycja wypłaty k. 109 i 111, potwierdzenia przyjęcia przelewu k. 110 i 112, oraz zaświadczenie k 34).

26) Za kwotę kredytu powodowie M. i E. M. zakupili nieruchomość, na której im zależało.

27) W dniu 6 września 2018 r. na swój wniosek powodowie spłacili całkowicie kredyt. Według zaświadczenia banku na ten dzień spłacili kwotę 447.383,73 zł tytułem spłaty kapitału kredytu oraz kwotę 67.905,81 zł tytułem spłaty odsetek, tj. łącznie 515.289,54 zł (zaświadczenie k. 35-38).

28) Przed spłatą kredytu powodowie nie występowali do pozwanego z reklamacjami dotyczącymi umowy, w szczególności nie powoływali się na zawarcie w niej niedozwolonych postanowień.

29) Z reklamacją dotyczącą umowy zwrócili się dopiero pismem z dnia 29 stycznia 2020 r., wskazując, że postanowienia w zakresie jednostronnego ustalania przez Bank kursów walut nie wiążą ich, co czyni umowę nieważną (reklamacja k. 38-39).

30) W odpowiedzi Bank wskazał, że umowa kredytu została zrealizowana prawidłowo i nie naruszała przepisów obowiązującego prawa (k. 40-42).

31) W dniu 21 lutego 2020 r. powodowie wezwali bank do zapłaty kwoty 515.289,54 zł, czego pozwany nie uczynił (pisma k. 43 i 45-45, zpo k. 44).

Sąd zważył, co następuje:

1. Na wstępie przypomnieć trzeba, że z uwagi bezskuteczność próby zmiany powództwa (por. część wstępna uzasadnienia), rozpoznaniu podlegały **wyłącznie** pierwotne żądania powodów.
2. Powodowie wywodzili je z twierdzenia o nieważności umowy, jaką zawarli z pozwanym Bankiem, przy czym nieważność ta miała być skutkiem stosowania przez pozwanego nieuczciwych praktyk rynkowych, a nadto wynikać z niezgodności umowy z prawem i zasadami współżycia społecznego, względnie z zamieszczenia w niej postanowień niedozwolonych w rozumieniu art. 385¹ k.c.
3. Nie ulegało przy tym wątpliwości, że powodowie zawierali umowę jako konsumenci, zaś umowa została w całości wykonana w związku z wcześniejszą spłatą całego kredytu dokonaną w dniu 6.09.2018 r.
4. W pierwszej kolejności należało zatem rozważyć, jaki był charakter umowy stron, a następnie poddać ją ocenie z punktu widzenia zarzutów powodów dotyczących jej zawarcia pod wpływem niedozwolonych praktyk rynkowych i zamieszczenia niedozwolonych postanowień umownych (postanowień abuzywnych).
5. W ocenie Sądu nie ma podstaw do uznania umowy stron za nieważną bezwzględnie z przyczyn określonych w art. 58 k.c.
6. Zasadnicze postanowienia umowy w ocenie Sądu spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia – dalej pr. bank.) i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (118.716 CHF), cel, na jaki został udzielony (zakup nieruchomości), zasady i termin jego spłaty (ratalnie w okresie 384 miesięcy), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i zmiennej stopy referencyjnej) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy.
7. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a miała być wypłacona i spłacana w walucie polskiej.

8. Zgodnie z art. 358 § 1 k.c. w jego brzmieniu z daty zawierania umowy stron (marzec 2008 r.), zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogły być wyrażone tylko w pieniądzu polskim z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie.

9. Już w tej dacie art. 69 ust. 2 pkt 2 pr. bank. przewidywał możliwość zawierania umów kredytu ze wskazaniem waluty obcej, zaś wyjątek dopuszczający tego typu umowy z udziałem banków wynikał z obowiązujących wówczas przepisów ustawy z dnia 27.07.2002 r. – Prawo dewizowe (pr. dewiz.).

10. Zgodnie z art. 3 ust. 1 i 3 pr. dewiz. oraz art. 1 i 2 pkt 18 pr. dewiz. dokonywanie obrotu dewizowego przez banki było dozwolone m.in. wówczas, gdy dotyczyło zawarcia umowy lub dokonania innej czynności prawnej powodującej lub mogącej powodować dokonywanie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami rozliczeń w walutach obcych albo przeniesienie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami własności wartości dewizowych, a także wykonywania takich umów lub czynności.

11. Nie ulega wątpliwości, że postanowienia umowy stron przewidywały rozliczenia kredytu w walucie szwajcarskiej, w tym możliwość wypłaty w tej lub innej walucie w przypadku finansowania zobowiązań poza granicami RP lub na spłatę kredytu walutowego, jak również wypłatę w PLN w pozostałych przypadkach, a nadto spłatę w różnych walutach.

12. Tym samym umowa stron mogła powodować rozliczenia w walutach obcych i przenoszenie własności wartości dewizowych, a zatem mieściła się w ramach ustawowego zezwolenia, stanowiącego jednocześnie wyjątek od zasady wyrażonej w art. 358 § 1 k.c.

13. Jak wynika z wniosku kredytowego powodowie wnosili o udzielenie im kredytu w kwocie 260.000 zł, ale określonego w walucie szwajcarskiej.

14. Jak już wskazano, w (...) wyraźnie określono, że wypłata w walucie szwajcarskiej (lub innej wymiennej na PLN) może nastąpić **wyłącznie** w przypadku finansowania zobowiązań poza granicami RP lub na spłatę kredytu walutowego, a w innych przypadkach natomiast następowała **wyłącznie** w PLN (§ 4 (...)).

15. Nie ulega też wątpliwości, że przeznaczeniem kredytu było finansowanie nabycia nieruchomości w Polsce (§ 6 (...)), a zatem wypłata kredytu – zgodnie z powołanym zapisem – w przypadku umowy objętej pozwem mogła nastąpić **wyłącznie** w walucie polskiej, zwłaszcza uwzględniając, że miała nastąpić na rachunek zbywcy kredytowanej nieruchomości.

16. Spłata kredytu wyrażonego w (...) mogła natomiast następować w różnych walutach, przy czym w (...), w ramach wskazania rachunku, z którego miała następować spłata, wskazano rachunek w PLN.

17. Oznaczałoby to, że walutą zobowiązania kredytowego był frank szwajcarski (CHF), jednak walutą jego wykonania – zgodnie z treścią (...) miała być waluta polska (PLN).

18. Istota umowy sprowadzała się zatem do zobowiązania Banku, że postawi do dyspozycji kredytobiorców pewną kwotę w PLN, która w dacie wypłaty stanowić miała równowartość kwoty wyrażonej dokładnie w CHF, zaś powodowie zobowiązali się spłacać w PLN równowartość rat kredytu wyrażonych w CHF według wartości takiej raty na dzień spłaty.

19. Umowa zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego, i jako taka stanowi jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant. O akceptacji takiej świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26.08.2011 r.

20. Umowa taka jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

21. Istota umowy stron polegała bowiem na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów równowartości określonej kwoty pieniędzy z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie takiej równowartości, przy czym miernikiem tych wartości pozostawać miał kurs waluty szwajcarskiej do waluty polskiej.

22. Zauważyć trzeba, że ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość kredytu w PLN, którą miał oddać do dyspozycji Bank, a nadto podwyższając jego wartość, którą miał spłacać kredytobiorca, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość tych świadczeń.

23. Trudno zatem uznać, aby konstrukcja umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, a realizowanego w walucie polskiej, była w swej zasadzie sprzeczna z prawem (zwłaszcza, że art. 69 prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym od 26.08.2011 r. wprost wspomina o tego rodzaju kredytach, wcześniej zaś wspominał o konieczności wskazania w umowie waluty kredytu) lub zasadami współżycia społecznego. Ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża bowiem obie strony.

24. Jak wynika z oświadczenia zawartego we wniosku kredytowym powodowie uzyskali możliwość zapoznania się z ryzykami wynikającymi z możliwości zmiany oprocentowania i kursu waluty (w tym możliwości zmiany wysokości zobowiązania Banku i ich własnego), zrezygnowali z kredytu w złotówkach i wybrali kredyt w walucie szwajcarskiej, na dowód czego podpisali stosowne oświadczenie. Wiedzę tę potwierdzili, podpisując umowę, w której zawarto stosowne oświadczenie w § 11 (...). Działając z należyłą starannością wymaganą od przeciętnego konsumenta, mogli zatem przed podjęciem decyzji o zawarciu umowy zapoznać się z dokumentami i powziąć odpowiednią wiedzę odnośnie do tego ryzyka.

25. Powtórzyć zatem wypada, że takie ukształtowanie umowy kredytu należy uznać za zgodne z przepisami prawa.

26. W ocenie Sądu nie sposób również uznać, aby umowa mogła być unieważniona z powołaniem na przepisy ustawy z dnia 23.08.2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (u.p.n.p.r.).

27. Powodowie twierdzili, że nieuczciwa praktyka Banku polegała w istocie na tym, że nie poinformował ich należycie o ryzyku kursowym związanym z wyrażeniem kwoty kredytu w walucie obcej (wskazując, że CHF jest walutą stabilną), czego skutkiem był brak wiedzy, że w przypadku zmiany kursu waluty zobowiązania wynikające z umowy mogą ulegać nieprzewidywalnej dla nich zmianie, a nadto, nie poinformował ich należycie o skutkach związanych ze stosowaniem różnych kursów do ustalenia tych zobowiązań.

28. W kontekście twierdzeń pozwu o niedozwolonym charakterze postanowień umowy dotyczących denominacji kwoty kredytu w walucie obcej i stosowania kursów pozwanego do ustalania i rozliczeń zobowiązań stron w walucie polskiej, dostrzec trzeba, że ewentualne uznanie ich za niedozwolone czyniłoby bezprzedmiotowymi rozważania na temat tego, czy nieudzielenie powodom dostatecznej informacji o ryzyku kursowym stanowiło nieuczciwą praktykę rynkową, której stosowanie przez pozwanego upoważniałoby do żądania unieważnienia umowy na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 4 u.p.n.p.r. Uznanie tych klauzul za niewiążące sprawiałoby, że brak informacji o ryzyku związanym z ich stosowaniem jawiłby się jako nieistotny. Skoro bowiem, zgodnie z art. 385¹ k.c., zostałyby wyeliminowane z umowy i wskutek tego niestosowane, brak informacji nie mógłby wszakże powodować żadnej szkody, która jest niezbędną przesłanką roszczenia z art. 12 ust. 1 pkt 4 u.p.n.p.r.

29. Powracając jednak do tego zarzutu wskazać należy, że zgodnie z art. 4 ust. 1 i 2 u.p.n.p.r. praktyka rynkowa stosowana przez przedsiębiorców wobec konsumentów jest nieuczciwa, jeżeli jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem

umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu. Taką nieuczciwą praktyką jest w szczególności praktyka wprowadzająca w błąd.

30. Przepisy art. 5 i 6 u.p.n.p.r. precyzują, że praktykę rynkową uważa się za działanie wprowadzające w błąd, jeżeli działanie to w jakikolwiek sposób powoduje lub może powodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął. Możliwe jest także stosowanie nieuczciwej praktyki przez zaniechanie wprowadzające w błąd, przez pominięcie istotnych informacji potrzebnych przeciętnemu konsumentowi do podjęcia decyzji dotyczącej umowy (w szczególności zatajenie lub nieprzekazanie w sposób jasny, jednoznaczny lub we właściwym czasie istotnych informacji dotyczących produktu) i tym samym spowodowanie lub możliwość spowodowania podjęcia przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął.

31. Zgodnie z art. 12 ust. 1 pkt 4 u.p.n.p.r. w przypadku nieuczciwej praktyki rynkowej konsument, którego interes został zagrożony lub naruszony, może żądać naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych, w szczególności żądać unieważnienia umowy z obowiązkiem wzajemnego zwrotu świadczeń oraz zwrotu przez przedsiębiorcę kosztów związanych z nabyciem produktu.

32. Mając na uwadze powyższe przepisy oraz reguły dowodzenia wynikające z art. 6 k.c. i art. 13 u.p.n.p.r.:

a) powodowie winni byli wykazać, że:

- pozwany pominął, zataił lub nie podał istotnych informacji dotyczących umowy, przez co podjęli decyzję o zawarciu umowy, której by nie podjęli, gdyby te informacje były im przekazane,

- nastąpiło to z winy pozwanego (co najmniej wskutek niedołożenia należytej staranności),

- powodowie ponieśli szkodę (gdyż umowy w ogóle nie zawarliby lub zawarli na korzystniejszych warunkach, ponosząc np. mniejsze koszty)

b) pozwany – w przypadku wykazania przez powodów powyższych okoliczności - dla uwolnienia się od odpowiedzialności musiałby wykazać, że dana praktyka nie stanowi nieuczciwej praktyki rynkowej wprowadzającej w błąd.

33. W ocenie Sądu powodowie nie wykazali jednak okoliczności, które uzasadniałyby ich powództwo w tym zakresie.

34. Nie ulega wątpliwości, że przed zawarciem umowy składali wniosek kredytowy i podpisali liczne dokumenty, w tym oświadczenie dotyczące przekazania im informacji o ryzyku zmiany kursów walutowych (por. k. 98).

35. Również bezpośrednio przed podpisaniem umowy zapoznawali się z jej treścią, w której zawarto § 11 (...) dotyczący wiedzy o ryzyku kursowym (por. zeznania powodów i k. 21).

36. Zakres informacji zawartych w oświadczeniu i umowie wyraźnie wskazywał na istnienie ryzyka kursowego oraz precyzował, że polega ono na wzroście wysokości zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokości rat kredytu wyrażonych w walucie polskiej przy wzroście kursów waluty kredytu (§ 11 (...)). Przeciętny konsument jest w stanie zrozumieć taką informację, zaś w przypadku jakichkolwiek wątpliwości na tym tle potrafi sformułować odpowiednie pytania i domagać się ich wyjaśnienia. Powodowie sami przyznali, że nie czytali umowy dokładnie i nie mieli żadnych wątpliwości odnośnie do jej treści. Co więcej, z ich wypowiedzi wynika, że mieli świadomość, że w przypadku operacji związanych z walutą stosuje się różne kursy, skoro wysokości tych kursów sprawdzali w kantorach i dowiadywali się w banku o stabilność kursu waluty.

37. Nie ma przy tym żadnych dowodów, które świadczyłyby, że Bank (jego pracownicy) zataił przed nimi jakiegokolwiek informację w tym zakresie lub podawał informację nieprawdziwe w celu skłonienia ich do zawarcia umowy.

38. Z zeznań powodów wynika, że to właśnie im zależało na zawarciu umowy w jak najszybszym terminie, co wynikało z chęci zakupu nieruchomości i obawy, że przy braku udzielenia kredytu takiego zakupu nie dokonają, mimo że wpłacili już zadek.

39. Ta okoliczność w powiązaniu z faktem, że wcześniej ubiegali się o kredyt w innym banku, jednak ze starań tych zrezygnowali, gdyż procedura się przedłużała i były wątpliwości, czy uda im się uzyskać pozytywną decyzję, a zamiast zrezygnować z zaciągnięcia kredytu udali się do pozwanego, z którym umowę podpisali po kilku dniach od złożenia wniosku kredytowego, sprawiają, że nie sposób również uznać, aby powodowie wykazali powstanie szkody, czyli to, że kredytu nie zaciągnęliby w ogóle lub zaciągnęli go na korzystniejszych warunkach. Niewiarygodnie brzmią zwłaszcza zeznania M. M. w tym zakresie, gdy zestawia je z jego własnymi zapewnieniami, że zależało mu na szybkim sfinalizowaniu transakcji zakupu nieruchomości za kwotę uzyskaną z kredytu.

40. W ocenie Sądu całokształt tych faktów świadczy, że powodowie przy zachowaniu należytej staranności mogli zapoznać się i uświadomić sobie ryzyko związane z odniesieniem kwoty kredytu do waluty szwajcarskiej, jednak w istocie zaniechali tego (o czym świadczą zresztą ich zeznania) lub ostatecznie zbagatelizowali ryzyko z tym związane albo nie rozważyli dostatecznie wszystkich możliwych następstw takiego rozwiązania. Ze swoich zaniechań nie mogą jednak wywodzić korzystnych dla siebie skutków prawnych.

41. W konsekwencji brak było wystarczających przesłanek do stwierdzenia, że umowę należałoby unieważnić i orzec o obowiązku wzajemnego zwrotu świadczeń na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 4 u.p.n.p.r., niezależnie od tego, że powodowie takiego wyraźnego żądania nie zgłosili, ograniczając się do żądania zapłaty kwoty odpowiadającej części ich świadczeń.

42. Umowę należało jeszcze poddać ocenie pod kątem zarzutu, że zawierała niedozwolone postanowienia umowne.

43. Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (por. wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12, z 15.05.2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6.04.2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

44. Uznanie danego postanowienia umownego za niedozwolone skutkuje tym, że nie wiąże ono konsumenta, jednak strony są związane umową w pozostałym zakresie.

45. Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez TSUE w wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18, w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą do polskiego porządku prawnego implementowały przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje.

46. Wyraźnie wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywniej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie C-453/10, J. P. i V. P. przeciwko (...), (...)).

47. Skutek taki jest możliwy wyłącznie wówczas, gdy po wyeliminowaniu niedozwolonych postanowień okazałoby się, że powoduje to zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy w taki sposób, że zgodnie z prawem krajowym umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 powołanego wyżej wyroku TSUE w sprawie C-260/18).

48. Oznacza to, że ewentualny skutek w postaci nieważności umowy jest możliwy wyłącznie w przypadku braku następczej akceptacji konsumenta dla niedozwolonego postanowienia, którego brak powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy w sposób kolidujący z prawem. Dopiero łączne spełnienie tych trzech przesłanek (postanowienie niedozwolone, brak następczej akceptacji i zmiana charakteru umowy, sprawiająca, że nie odpowiada ona prawu i nie może być wykonywana) daje stwierdzany następczo skutek w postaci nieważności umowy od daty jej zawarcia.

49. Analiza powołanych przepisów prowadzi do wniosku, że konsument może powołać się na niedozwolony charakter postanowień umowy wyłącznie do czasu zakończenia jej wykonywania, zaś po tej dacie nie jest już to możliwe.

50. Po pierwsze, skoro zasadniczym skutkiem uznania pewnych postanowień umownych jest wyłącznie brak związania nimi konsumenta, a umowa ma wiązać strony w pozostałym zakresie, logicznym jest wniosek, że dotyczy to okresu, w którym umowa obowiązuje, a nie okresu, po którym zobowiązania z niej wynikające w całości wygasły, co następuje w przypadku ich wykonania. Po wygaśnięciu zobowiązań zawartych w umowie strony nie są bowiem już nią związane.

51. Po drugie, skoro możliwa jest następcza akceptacja konsumenta dla stosowania niedozwolonego postanowienia umownego, to sankcja w postaci jego niestosowania nie następuje z mocy samego prawa, lecz wymaga woli i działania konsumenta, zwłaszcza jeżeli skutkiem wyeliminowania tego postanowienia miałyby być upadek całej umowy.

52. Po trzecie, uznanie danego postanowienia za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c. nie oznacza automatycznie, że jest to postanowienie nieważne w rozumieniu art. 58 k.c., który przewiduje bezwzględną nieważność czynności prawnej lub jej części w przypadku ich sprzeczności z ustawą, dokonania w celu obejścia ustawy lub pozostawania w niezgodności z zasadami współżycia społecznego. Tym samym również wyeliminowanie tego postanowienia nie musi automatycznie prowadzić do bezwzględnej nieważności całej umowy. W konsekwencji, o ile umowa od początku sprzeczna z ustawą, mająca na celu jej obejście lub sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, jest bezwzględnie nieważna – ex lege (art. 58 k.c.), o tyle umowa zawierająca postanowienia niedozwolone może dopiero zostać uznana za nieważną w wyniku woli i działań konsumenta.

53. Takie ukształtowanie sankcji przewidzianej w art. 385¹ k.c. za zamieszczenie w umowie niedozwolonego postanowienia upodabnia ją do sytuacji przewidzianej na wypadek złożenia oświadczenia woli pod wpływem błędu lub groźby (art. 84, art. 87 k.c.). W obu tych przypadkach skutek w postaci nieważności oświadczenia wymaga bowiem konkretnego działania osoby, która złożyła takie oświadczenie, tj. uchylenia się od skutków prawnych swojego oświadczenia w ściśle określonym terminie (art. 88 k.c.).

54. Można też porównać ją do jednej z sankcji przewidzianych w art. 388 k.c., który w przypadku wyzyskania przymusowego położenia, niedoświadczenia lub niedoświadczania jednej ze stron umowy przez drugą stronę, daje stronie pokrzywdzonej uprawnienie do żądania unieważnienia umowy. Jest to jednak uprawnienie zależne od woli strony wyzyskanej i również możliwe do zrealizowania w ściśle określonym terminie.

55. Wprawdzie przepisy art. 385¹ k.c. nie przewidują żadnego terminu dla powołania się przez konsumenta na niedozwolony charakter postanowień umowy, niemniej wskazane wyżej okoliczności, w szczególności możliwość następczej akceptacji treści takich postanowień przez konsumenta i brak automatyzmu stosowania sankcji, przemawia jednak za przyjęciem, że może to nastąpić najpóźniej do chwili zakończenia wykonywania umowy i wygaszenia zawartych w niej zobowiązań.

56. Oceny tej nie zmienia podkreślany w orzecznictwie sądowym i doktrynie obowiązek uwzględniania z urzędu możliwości uznania danych postanowień za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c. Zważywszy na to, że konsument może następnie zaakceptować niedozwolone postanowienie, obowiązek ten oznacza tyle, że po stwierdzeniu, że dane postanowienie jest potencjalnie niedozwolone, sąd powinien zwrócić na to uwagę obu stronom umowy i zawsze wyeliminować je z umowy w przypadku braku zgody konsumenta na jego pozostawienie w mocy (wyraźnej lub dorozumianej).

57. Przyjęcie poglądu przeciwnego prowadziło do tego, że wszelkie wykonane umowy mogłyby być podważane w niczym nieograniczony sposób i w nieograniczonym czasie, a w przypadku wymogu wyraźnej zgody również bez woli konsumenta po zakończeniu wykonywania umowy, co podważałoby pewność obrotu prawnego.

58. Nie zmienia tego okoliczność, że roszczenia majątkowe, jakie mogłyby się pojawić w związku z następczym ustaleniem nieważności danej umowy ulegają przedawnieniu, zatem można byłoby się uchylić od ich zaspokojenia po upływie pewnego czasu od zakończenia umowy. Umowy mogą bowiem wywoływać różne skutki w następstwie dalszych działań ich stron podejmowanych w różnym czasie, wobec czego ustalenie nieważności może otwierać pole do podważania tych skutków w nieograniczonym zakresie.

59. Przenosząc powyższe uwagi na stan faktyczny niniejszej sprawy należy przypomnieć, że umowa zawarta między stronami została wykonana w całości, a zobowiązania stron z niej wynikające wygasły wskutek ich spełnienia, a zatem obecnie strony nie są już nią związane.

60. Bank udostępnił bowiem powodowi i zgodnie z ich dyspozycją równowartość w PLN kwoty kredytu wyrażonej w CHF, zaś powodowie zwracali pozwanemu równowartość w PLN kwoty wyrażonej w CHF, wraz z umówionymi odsetkami, na swój wniosek dokonując tego w terminie wcześniejszym niż pierwotnie przewidziany. Zobowiązania stron w tym zakresie wygasły zatem najpóźniej we wrześniu 2018 r., kiedy powodowie spłacili całość zadłużenia.

61. W konsekwencji, w ocenie Sądu, najpóźniej do tej daty powodowie mogli powołać się skutecznie na niedozwolony charakter postanowień umowy.

62. Z żadnych dowodów nie wynika, aby do chwili spełnienia swojego świadczenia powodowie powoływali się na te okoliczności. Z twierdzeniem o abuzywności postanowień umowy wystąpili już po zakończeniu jej wykonywania - pismem z dnia 29.01.2020 r. (por. pismo k. 38 i odpowiedź k. 40).

63. W tym stanie rzeczy należy uznać, że wobec zakończenia wykonywania umowy i wygaśnięcia zobowiązań w niej zawartych, powodowie nie mogą skutecznie podważyć jej ważności z powołaniem na zamieszczenie w niej niedozwolonych postanowień, o których mowa w uzasadnieniu pozwu.

64. Niezależnie, należy podkreślić, że postanowienia kwestionowane pozwem niewątpliwie przyznają Bankowi uprawnienie do swobodnego kształtowania kursu waluty szwajcarskiej, który miał służyć do określenia wysokości zobowiązań obu stron, gdyż odwoływały się do bliżej nieokreślonej tabeli. Zasad ustalania kursu nie precyzował żaden zapis umowy, a postanowienia w tym zakresie nie były uzgodnione indywidualnie z powodami, gdyż nie wykazano, aby mieli oni jakikolwiek wpływ na ich zawarcie w umowie i by podlegały one jakimkolwiek realnym negocjacjom.

65. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umowy umów kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy.

66. Oznacza to, że po zawarciu umowy kredytobiorcy mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości kwoty, jaka zostanie im wypłacona (Bank miała na to kilka dni roboczych, w trakcie którym mógł zmienić swój kurs), a następnie wysokości zadłużenia w PLN, skoro kursy wymiany w toku dalszego wykonywania umowy określić miał Bank. W sposób dowolny zatem Bank mógł kształtować wysokość swojego zobowiązania do wypłaty kwoty kredytu, jak również wysokość zobowiązania kredytowego w toku spłaty kredytu. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować zmianami kursu przyjętego do rozliczenia kredytu.

67. W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy kredytobiorcy w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na kredytobiorcę całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości jego zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

68. Nie niweczy tego okoliczność, że wypłata kredytu według (...) teoretycznie mogła nastąpić w walucie innej niż PLN. Jak już bowiem wskazano, w przypadku umowy stron nie było takiej możliwości, gdyż kredyt nie był przeznaczony na finansowanie zobowiązań poza granicami RP, ani na spłatę kredytu w walucie wymiennej.

69. Oceny powyższej nie zmienia również okoliczność, że spłata kredytu mogła nastąpić zarówno w walucie kredytu, jak i w innej walucie. Możliwość taka nie eliminowała bowiem zaburzenia równowagi stron, do której dochodziło na etapie uruchomienia kredytu po kursie zależnym wyłącznie od Banku.

70. Dodatkowo wskazać trzeba, że swobodę ustalania kursu przez Bank eliminowała jedynie możliwość wypłaty kredytu w walucie kredytu oraz spłaty w tej walucie, gdyż do wszystkich pozostałych walut Bank miał prawo stosować własny kurs.

71. Powyższe oznacza również, że możliwość spłaty w walucie kredytu nie przywracała wystarczająco nierównowagi między stronami wynikającej z tego, że na etapie wypłaty kredytu, którego wysokość określono w CHF, ale wypłata miała nastąpić wyłącznie w PLN, jego wysokość w PLN ostatecznie zależała zawsze od decyzji Banku.

72. Reasumując tę część rozważań, wskazane postanowienia uprawniające Bank do jednostronnego i nieskrępowanego ustalania kursu przyjmowanego do rozliczeń umowy stron należałoby uznać za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c.

73. Nie ma znaczenia, czy możliwości dowolnego kształtowania kursu Bank korzystał.

74. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

75. Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umowy istotny jest stan z daty jej zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców.

76. Podsumowując, w ocenie Sądu postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie i kształtowały zobowiązania kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiązałyby powodów, ***gdyby powołali się na to przed zakończeniem jej wykonywania.***

77. Wyeliminowanie wskazanych zapisów przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w CHF oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a kredytobiorca w terminach płatności kolejnych rat powinien spłacać raty w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia.

78. Nie byłoby przy tym możliwości zastosowania w miejsce wyeliminowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

79. Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez TSUE w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18:

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku TSUE),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku TSUE),

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku TSUE),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku TSUE).

80. Brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwalałaby na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez (...)lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie.

81. Nie byłoby zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się kursem średnim NBP w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było ostatecznie wyrażone w walucie polskiej (wyplata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24.01.2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie (przy wysoce wątpliwym założeniu,

że skutki te nie są związane z istotą umowy stron – por. art. XLIX przepisów wprowadzających kodeks cywilny), to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w CHF po wypłacie kredytu.

82. W ocenie Sądu eliminacja postanowień określających kurs wymiany i brak możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkowałby obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą, tj. jako umowy kredytu bankowego.

83. Zgodnie z art. 69 ust. 1 pr. bank. umowa kredytu polega bowiem na tym, że Bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

84. Po wyeliminowaniu z umowy stron postanowień dotyczących kursów wymiany, wiadomo jedynie, że Bank zobowiązuje się postawić do dyspozycji kredytobiorcy równowartość określonej kwoty franków szwajcarskich w złotych polskich, lecz nie wiadomo, jak ma być ustalona ta równowartość (według jakiego miernika). Podobnie nie wiadomo, jaką kwotę powinien zwrócić kredytobiorca, która miałaby być równowartością rat określonych w CHF. Nie eliminuje tego możliwość spłaty w CHF, gdyż nie w takiej walucie nastąpiła wypłata kredytu, a co więcej, nie wiadomo, czy Bank wywiązał się ze swojego zobowiązania, gdyż nie wiadomo, na podstawie jakiego kursu przeliczyć równowartość kredytu określonego w CHF na wypłatę w PLN. W konsekwencji nie da się ustalić kwoty kredytu w walucie wykonania zobowiązania, a brak jednoznacznego określenia kwoty kredytu udostępnianego i podlegającego zwrotowi (czy to w postaci ściśle określonej kwoty, czy to przez ściśle i jednoznaczne określenie parametrów do jej ustalenia – np. kursu wymiany) oznacza brak jednego z przedmiotowo istotnych elementów umowy kredytu wskazanych w art. 69 pr. bank.

85. Brak jednego z takich elementów oznacza, że umowa jest niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna (art. 58 k.c.).

86. Niemniej, jak już wskazano, w ocenie Sądu na niedozwolony charakter postanowień umowy nie można skutecznie powołać się po jej całkowitym wykonaniu i wygaśnięciu zobowiązań w niej zawartych. Skoro zatem powodowie nie powołali się na to przed zakończeniem umowy, ich powództwo oparte na takiej podstawie faktycznej podlegało oddaleniu.

87. W uwzględnieniu powyższych rozważań żądanie zapłaty oparte na twierdzeniu o nieważności umowy należało oddalić jako pozbawione podstaw faktycznych i prawnych.

88. Niezależnie od powyższego należy wskazać, że żądanie powodów podlegałoby oddaleniu również w przypadku uznania, że możliwe jest powołanie się na zawarcie w umowie niedozwolonych postanowień również po zakończeniu wykonywania umowy i wygaszeniu zobowiązań z niej wynikających.

89. W takim przypadku świadczenia stron spełnione w wykonaniu nieważnej umowy byłyby świadczeniami nienależnymi w rozumieniu art. 410 k.c. i podlegałyby zwrotowi według zasad określonych w art. 405 i nast. kc. (art. 410 § 1 k.c.), tj. w zakresie bezpodstawnego wzbogacenia lub zubożenia, do którego doszło w ich wyniku po którejkolwiek ze stron.

90. Zgodnie jednak z art. 411 pkt 2 k.c. nie można żądać zwrotu świadczenia, jeżeli jego spełnienie czyni zadość zasadom współżycia społecznego.

91. W ocenie Sądu spełnienie świadczenia z umowy, która była wykonywana bez żadnych zastrzeżeń i wątpliwości przez obie strony, aż do czasu jej zakończenia, przy uwzględnieniu, że została zakończona wcześniej na wyraźny wniosek powodów, którzy nigdy nie sygnalizowali pozwanemu zamiaru jej kwestionowania, czyni zadość zasadom

współzycia społecznego. Jedną z takich podstawowych zasad jest bowiem zasada lojalnego dotrzymywania zobowiązań (*pacta sunt servanta*), której wyrazem są zresztą przepisy art. 353 § 1 k.c. i art. 354 k.c. Jest to aktualne zwłaszcza w przypadku umowy długoterminowej, jaką z reguły jest umowa kredytu bankowego. Skoro zatem powodowie nigdy nie podnosili zastrzeżeń lub wątpliwości co do wykonywania wzajemnych zobowiązań z niekwestionowanej umowy, spełnianie świadczeń wynikających z tych zobowiązań należy uznać za zgodne z zasadami współzycia społecznego. W konsekwencji, zgodnie z art. 411 pkt 2 k.c., powodowie nie mogą domagać się ich zwrotu w żadnym zakresie.

92. Z tych przyczyn powództwo o zapłatę wskazanych w pozwie kwot z powołaniem na alternatywne twierdzenie o konieczności zwrotu całości świadczenia powodów z uwagi na nieważność umowy lub jego części z uwagi na nadpłaty, do jakich miało dojść w wyniku stosowania niedozwolonych postanowień, oddalono w całości – jak w pkt. I sentencji wyroku.

KOSZTY PROCESU

93. Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca proces jest zobowiązana do zwrotu kosztów stronie wygrywającej, co w sprawie niniejszej oznacza, że powodowie powinni zwrócić pozwanemu poniesione przez niego i celowe koszty obrony.

94. Po stronie pozwanego koszty obejmowały wynagrodzenie pełnomocnika (radcy prawnej) w kwocie 10 800 zł, wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, wobec czego w takiej kwocie przyznano je w pkt. II sentencji wyroku.